

- [Názory Aktuálně /](#)
- [blogy](#)

## Reakce Petra Vrány k ministerskému boji s dezinformacemi ve školství

---

Kamil Polách

07. 02. 2023 | 11:47

Přečteno 3814 krát

Petra Vrány, ředitele Základní školy a Mateřské školy Troubky, si hluboce lidsky vážím a vzhledem k tomu, že ve svých oponentních názorech doposud není následován vícero řediteli škol (?!), rád bych zde sdílel jeho reakci na dopis ministra školství z 1.2.2023 k boji s dezinformacemi, když už jednou máme ústavně garantovanou názorovou pluralitu.

---

### Reakce na dopis ministra školství

Vážený pane ministře,

rád bych touto cestou reagoval na dopis, který jste zaslal ředitelům škol dne 1. 2. 2023.

Po jeho přečtení jsem nabyl dojmu, že se zase vrací po několika desetiletích doba, kdy se budeme obávat o některých skutečnostech ve školách mluvit. Pod rouškou boje s dezinformacemi je nám stále více podsouvána jediná pravda. Tyto snahy stále nápadněji připomínají indoktrinaci, jeden z typických projevů totality.

V této souvislosti mě napadá spousta otázek:

**Kdo bude rozhodovat o tom, co je pravda? Je to vládní zmocněnec pro média a dezinformace? Je jím nějaký facebookový cenzor? Blížíme se k vzniku orwellovského Ministerstva pravdy? V konečném důsledku se jedná jen o potlačování nepohodlných názorů. Demokracie znamená dialog.**

Jako pozitivní skutečnost vnímám to, že jste si po téměř třech letech na ministerstvu uvědomili, že děti silně vnímají a prožívají negativní jevy, které ovlivňují naši společnost. To je z mého pohledu nečekané prozření. Následně uvádíte příklady událostí, které na děti působily a v dnešní době stále působí. Zastavím se u dvou zmíněných událostí – pandemie nemoci covid-19 a válce na Ukrajině.

Jsem bytostně přesvědčen o tom, že v době pandemie nemoci covid-19 byl právě stát (premiér, ministři, privilegovaní odborníci řídící boj s pandemií) autorem řady dezinformací, které poznamenaly životy mnoha lidí. Vzpomínáte si ještě na některé památné výroky z této doby? Dovolím si připomenout alespoň jeden z nich: „Kdo je očkován, neonemocní a nikoho dalšího ani nenakazí.“ **Důvěra byla a je dodnes narušena také z toho důvodu, že stále neproběhla žádná odborná diskuse na téma dopadů protiepidemických opatření na děti, žáky, studenty a zaměstnance škol. Není bohužel zájem vyhodnotit dříve přijatá opatření a jejich dopady na zdraví.** Mantrou každé vlády je, že školství a vzdělávání je prioritou. Přesto dodnes z MŠMT i Ministerstva zdravotnictví zaznívá jen mrazivé mlčení.

V dopisu ředitelům dnes zmiňujete, že je na místě dětem zprostředkovávat znalost základních lidskoprávních dokumentů našeho státu (Listinu základních práv a svobod, Všeobecnou deklaraci lidských práv a Úmluvu o právech dítěte). Bohužel právě tyto dokumenty byly v uplynulých letech ve školách naprosto ignorovány. Vše jste jen nechali vyhnít. Důvěra byla narušena, není snaha ji získat zpět.

Chcete, abychom žáky vedli ke kultivované demokratické diskusi a

kritickému myšlení. Souhlasím. Mají však ve vás politicích vhodné vzory? **Jak tedy máme odpovídat na otázky, které se týkají někdejší diskriminace a segregace neočkovaných žáků, nátlaku na očkování, vyvolávání strachu z nákazy a případné smrti prarodičů?**

**Ptám se i vás, kolegyně a kolegové. Nekladete si dnes výše položené otázky? Už jste uplynulé náročné období vytěsnili z hlav? Jste rádi, že je to už „za námi“ (ať už jsou napáchané škody jakékoliv)?**

V podobném duchu je dnes „veden“ dialog i v otázce války na Ukrajině. Píšete, že se ve veřejném prostoru v poslední době objevuje mnoho zavádějících nebo přímo lživých informací, které často cílí na emoce za účelem vyvolat v lidech strach, či dokonce paniku. Opět souhlasím. Uvědomujete si, že k této atmosféře významně přispívá také řada vrcholných politiků v čele s panem premiérem a ministryní obrany? Každý politik by si měl uvědomit, že svým veřejným vystupováním působí také na mladou generaci. Jak tedy vysvětlit žákům větu pana premiéra o tom, že jsme ve válce či hysterickou reakci ministryně Černochové a mnohých dalších politiků po dopadu bomb na území Polska? Jsme ve válce, nebo hrajeme roli užitečných idiotů v globální hře mocností? Výroky politiků (nejen vládních) jsou prezentovány v televizi, novinových článcích i na sociálních sítích. Denně se s nimi setkáváme a v podstatě se jim nelze vyhnout. Zásadní díl viny na současném stavu naší společnosti mají i mainstreamová média (ta veřejnoprávní nevyjímaje). Také v problematice současného válečného konfliktu je cítit rozdílný přístup k posuzování podobných výroků. Jak jinak si vyložit výklad Úřadu vlády, který větu premiéra Fialy „jsme ve válce“ označil za metaforu, která byla použita v krizovém momentu. Ptám se tedy, kde je hranice mezi metaforou a šířením poplašné zprávy? Pokud podobnou větu sdělí někdo jiný, okamžitě se stává válečným štváčem. Pokud někdo vysloví názor, že by se mělo na Ukrajině jednat o míru, stává se okamžitě mírovým štváčem pracujícím ve prospěch Ruska. Mám

proto spíše pocit, že se dopisem, který nám do škol nyní adresujete, vracíme do minulosti, o níž jsme doufali, že je nenávratně pryč. V tuto chvíli je bohužel zpět doba, kdy nás rodiče upozorňovali, abychom o některých věcech ve škole nemluvili. Autocenzura se stále více týká celé polarizované společnosti.

Souhlasím i s tvrzením, že události, v nichž se již několikátý rok pohybujeme, negativně dopadají i na duševní zdraví a pohodu dětí. Ano, děti dnes opravdu nemají lehké dětství. Podepsalo se na nich určitě období covidových restrikcí i současné problémy. Myslím si však, že jsou zároveň obrazem dnešní nemocné společnosti. Podívejte se někdy do našich škol. Udělejte si obrázek o tom, kolik dětí je z úplných rodin (vím, že ani úplná rodina nemusí být funkční), kolika z nich se rodina rozpadla, kolik z nich je ve střídavé péči a jaká další traumata často prožívají. Zjistěte si, jak děti tráví svůj volný čas (i mládež a tělovýchova je v gesci vašeho ministerstva), kdo a jak se jim věnuje. Jsou často především neukotvené, nemají zázemí, nemají motivaci. Jejich rodiče se rozcházejí mnohdy dříve, než začnou řešit nějaké problémy. Jakou hodnotu dnes mají pojmy manželství a rodina? Lidé jsou dnes často v partnerském vztahu jen do té doby, dokud je to pro ně z nějakého důvodu výhodné. Kdo se dnes ohlíží na potřeby dětí? Nemůžeme se proto divit, že jsou naše děti často na antidepresivech, mají různé poruchy a závislosti, úzkosti, deprese, sebepoškozují se, mají poruchy příjmu potravy a mnohé z nich sáhnou dokonce až k sebevraždě. Nejsou psychologové, nejsou psychiatři, není vize ani snaha situaci zlepšit. Je nutné si také přiznat, že naše děti nemají mezi dospělými vzory, které by je inspirovaly. Jak kdysi řekl Tomáš Baťa: „Příčinou krize je morální bída.“ Jsem přesvědčen o tom, že je tento citát pro dnešní dobu velmi výstižný...

Pane ministře, chci Vás ujistit, že mi téma dezinformací a problematika psychického stavu dětí není lhostejná a snažíme se ve škole s těmito problémy vypořádat. Nemyslím si však, že by nám v tomto snažení byl Váš dopis nějakým přínosem.

S úctou

Petr Vrána, ředitel Základní školy a Mateřské školy Troubky

---

**Pro úplnost přikládám znění ministerského dopisu z 1.2.2023, na který bylo výše reagováno a který je k dispozici na fb:**

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

dovolte mi, abych Vám i kolegyním a kolegům ve Vašich sborech ještě jednou popřál všechno dobré po celý rok 2023, poděkoval za Vaši práci po celé první pololetí školního roku 2022/2023 a popřál hodně sil, energie i radosti pro měsíce následující.

V kontextu mnoha různých úkolů, které před školami, jejich řediteli a učiteli v současnosti stojí, a mnoha témat, s nimiž je nutné se v rámci počátečního vzdělávání vyrovnávat, bych nyní rád zdůraznil jednu specifickou oblast.

Jak samozřejmě všichni víme, děti silně vnímají a prožívají negativní jevy, které ovlivňují celou naši společnost. V tomto ohledu pro ně byly poslední roky velmi složitým obdobím a zkouškou. Po dvou letech pandemie nemoci covid-19, kdy se nemohly standardně stýkat se svými kamarády, blízkými příbuznými či učiteli, zaútočilo Rusko na Ukrajinu a rozpoutalo nepochopitelný válečný konflikt, který má samozřejmě silné dopady i do života mnoha dalších zemí. Svědectví zničených měst a lidských životů všichni průběžně sledujeme, děti o nich mluví doma, ve škole, s kamarády, a to i s novými

spolužačkami a spolužáky, kteří na vlastní kůži hrůzy války zažili, a téma je samozřejmě diskutováno i mezi učiteli.

Je tedy zcela zřejmé, že vedle všech obtíží, s nimiž se v posledních letech potýkáme v oblasti školství, je toto období velmi náročné i z psychického hlediska. A víme-li, že i dospělá populace je silně vystavena takovéto psychické zátěži, je jasné, že události, v nichž se již několikátý rok pohybujeme, negativně dopadají i na duševní zdraví a pohodu dětí a latentní nebo ne tak silně projevované příznaky duševní nepohody se často zviditelňují a stávají se intenzivními.

Množství různých dat potvrzuje, že za poslední roky výrazně vzrostlo procento dětí ohrožených rozvojem duševních problémů různé intenzity a závažnosti, které se však nedaří uspokojivým způsobem a včas řešit. Je tedy pochopitelné, že by děti potřebovaly mnohem větší podporu z mnoha směrů, nejen od svých rodin a škol, ale také od osobností veřejného života.

Místo podpory se však dětem z veřejného prostoru v poslední době dostává značné míry zavádějících nebo přímo lživých informací, které navíc často cílí na emoce za účelem vyvolat v lidech strach, či dokonce paniku. Jako konkrétní příklad z poslední doby můžeme zmínit zprávy o možném zapojení České republiky do války a mobilizaci našich blízkých. Takové přístupy v mnoha případech zásadně umocňují zátěž, kterou na děti tato složitá doba klade.

Jakkoli vím velmi dobře, jak velké množství nároků vzdělávání v současnosti na školy, jejich ředitele a učitele klade, rád bych Vás osobně požádal, abyste pomohli současnou situaci více reflektovat i ve škole. Budování vstřícného, respektujícího a po všech stránkách bezpečného prostředí ve škole vnímám jako jednu z nejdůležitějších podmínek pro efektivní vzdělávání odpovídající době, ve které žijeme. Jako stát jsme připraveni Vás v tom podporovat a pomáhat Vám.

Současně platí, že je to právě škola, kde mají děti a mladí lidé šanci rozvinout schopnost kriticky vyhodnocovat informace, učit se rozeznat pravdu od lži, skutečné informace od manipulací a tzv. fake news. Škola je místem, které dětem pomáhá budovat si žebříček hodnot potřebných pro život a kde se děti seznamují s principy demokratické společnosti.

Otevírejte prosím s dětmi ve výuce intenzivněji i témata (ne)pravdivosti informací šířících se nejen o válce na Ukrajině, ale i o dalších důležitých tématech naší současné společnosti, upozorňujte je na cílené dezinformace a manipulace a rozvíjejte jejich schopnosti tyto manipulace rozpoznávat a kriticky je zhodnocovat. Pokud děti nedostanou relevantní informace od rodičů či ve škole, budou je hledat samy jinde – nejčastěji na internetu či na sociálních sítích, kde je velké množství zavádějících a manipulativních informačních zdrojů.

Je na místě zprostředkovávat dětem znalost základních lidskoprávních dokumentů, včetně těch, které se Česká republika zavázala naplňovat, a jejich hlavních myšlenek. Na mysli mám především Listinu

základních práv a svobod, Všeobecnou deklaraci lidských práv či Úmluvu o právech dítěte. Učme děti optikou těchto principů nahlížet na současné dění. Jejich základní znalostí zároveň poskytneme dětem obecné pochopení jejich práv. Díky tomu pak snáze rozeznají situace, ve kterých je na místě ohradit se a vyhledat pomoc. Vytvářejme bezpečný vztahový prostor a společně nastavme jasná pravidla pro společné diskuse. Buďme průvodci poznáním, vedme děti i pomocí diskuse, pomáhejme jim nahlížet na otázky pohledem druhých, upozorňujme je na možné zkratkovité či zavádějící formy komunikace, pomáhejme u nich budovat základy slušné, kultivované demokratické diskuse. Děti a mladí lidé, kteří mají silné občanské kompetence, dokáží kriticky myslet, kreativně řešit problémy a spolupracovat s ostatními na bázi vzájemného respektu, jsou připraveni na zvládání výzev současných i budoucích. Jsem si jist, že ve výše uvedených intencích mnoho škol postupuje. Smyslem mého dopisu však je požádat Vás, abyste téma podpory duševního zdraví dětí v kontextu vnějších okolností a událostí současnosti i velmi nedávné minulosti skutečně vnímali jako vysoce naléhavé.

Pro svou pedagogickou práci samozřejmě můžete využít také řadu různých inspirací a praktických materiálů, které Vám mohou pomoci při diskusích s dětmi. Zmínit mohu např.:

<https://www.jsns.cz/lekce/413754-fake-news-a-dezinformace> (pro mediální gramotnost)

<https://zvolsi.info/> (pro mediální gramotnost)

<https://www.jsns.cz/.../mat.../dezinformace-jak-reagovat.pdf> (10 tipů pro učitele jak ne/reagovat)



na dezinformace ve třídě)

<https://demagog.cz/> (pro ověřování konkrétních informací a výroků)

<https://decko.ceskatelevize.cz/obcanka> (pro téma občanské výchovy)

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli, děkuji, že Vám toto téma není ani přes velké množství úkolů a povinností lhostejné. Věřím, že se nám společně podaří provést děti tímto složitým obdobím, aniž by musely rezignovat na víru v hodnoty, jako je respekt a úcta k ostatním lidem a jejich mnohdy odlišným názorům.

Tento dopis Vám píši za sebe, ale s podporou Mgr. Kláry Šimáčkové Laurenčíkové, zmocněnkyně vlády pro lidská práva.

S poděkováním za veškerou spolupráci

---

[diskutovat na facebooku](#)